

УДК 343.54

Іван Андрійович ГРАБАЗІЙ,

кандидат юридичних наук, доцент,

*доцент кафедри оперативної-розшукової діяльності та розкриття злочинів факультету № 2
Харківського національного університету внутрішніх справ;*

Тор ДАМКАС,

керівник центру з підготовки миротворців

Норвезького поліцейського університетського коледжу (Норвегія)

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ ПРОТИ СУСПІЛЬНОЇ МОРАЛІ

Цілком справедливим вбачається теза відносно того, що з метою ефективної правотворчої діяльності необхідно звертатися до міжнародного та історичного досвіду. Становлення і розвиток міжнародного законодавства та міжнародний досвід протидії злочинам у сфері суспільної моралі викликає не тільки історико-пізнавальний інтерес, а також містить багато цінних відомостей щодо правової протидії цим злочинам.

У різних системах законодавчих актів, такі злочини як сутенерство, звідництво, виготовлення і розповсюдження порнографічних матеріалів і таких, що пропагують культ насилля і жорстокості, відносяться до злочинів проти громадського порядку і моральності.

З метою більш повного дослідження даного питання, необхідно перш за все дати визначення термінам мораль і громадський порядок. Так, термін «моральність», як відомо, зазвичай використовуються паралельно з терміном «мораль». При цьому, під мораллю розуміють відповідні правила поведінки людей в суспільстві, а під моральністю – духовні якості, необхідні для життя людини в суспільстві та виконання правил моралі. Інакше кажучи, моральність – це громадська мораль [1, с. 122].

Таким чином, суспільна моральність – це погляди, уявлення і правила що визначають поведінку, духовні та моральні якості, необхідні людині в суспільстві, та відповідні правила, що визначають умови нормального громадського життя людей [2, с. 295]. Тому злочини проти громадського порядку та моральності можна визначити як умисні суспільно небезпечні посягання на громадський порядок у різних сферах забезпечення життєдіяльності людей і моральні основи життя суспільства взяті під охорону законом про кримінальну відповідальність [3, с. 229].

Для з'ясування особливостей національного законодавства щодо протидії злочинам проти суспільної моралі слід звернутися до законодавств інших країн у досліджуваній сфері.

Питання захисту моральності є окремим елементом відповідної моделі кримінально-правових відносин практично в більшості країн світу. Так, за даними досліджень С. П. Репецького, який здійснив комплексний порівняльний аналіз щодо суспільної моральності як об'єкта кримінально-правової охорони, було виокремлено три специфічні групи зарубіжного кримінального законодавства залежно від нормативної конкретизації цього об'єкта:

«1) кримінальне законодавство, що виділяє суспільну моральність як об'єкт злочинного посягання в окремі розділи або глави (зокрема, КК Австрії, КК Голландії, КК Литовської Республіки, КК Азербайджанської Республіки, КК Ірану, КК Південної Кореї);

2) кримінальне законодавство, що передбачає два або більше родових об'єкта посягання в одному розділі чи главі, один з яких – суспільна моральність (зокрема, КК Польщі, КК Латвії, КК РФ, КК Республіки Білорусь, КК Киргизької Республіки, КК Грузії, КК Республіки Казахстан, КК Вірменії, КК Республіки Таджикистан, КК Республіки Узбекистан, КК Туреччини);

3) кримінальне законодавство, що не виділяє суспільну моральність в окремі розділи або глави, хоч і передбачає відповідальність за злочинні діяння проти неї (зокрема, КК ФРН, КК Швейцарії, КК Франції, КК Іспанії, КК Республіки Болгарія, КК Республіки Молдова, Пенітенціарний кодекс Естонської Республіки, КК Швеції, КК Норвегії, КК Данії, КК КНР, КК Японії, Зведення законів США, кримінальне законодавство Англії)» [4].

Наведені положення розглянутих законодавств країн світу щодо системи злочинів проти моральності свідчить, що незважаючи на особливості законодавчої техніки, різні підходи національних КК до конструювання окремих складів злочинів, існують певні спільні тенденції кримінально-правового регулювання кола діянь, що аналізуються. Традиційно до цих злочинів відносять дії, пов'язані з проституцією, розповсюдженням порнографічних матеріалів чи творів, що пропагують культ насильства чи жорстокості. Лє питання про юридичну природу таких діянь вирішується неоднозначно. Вони розглядаються як посягання на народне здоров'я, як злочини проти громадського порядку чи порядку управління, як статеві злочини. Навіть у державах, КК яких передбачає самостійну главу чи розділ, присвячений охороні моральності, немає єдності щодо самої назви цих злочинів.

Дослідження питання про національне законодавство України у сфері протидії злочинам проти суспільної моралі надає можливість зробити такі висновки:

- в Україні державні та правоохоронні органи, а також неурядові організації проводять роботу щодо захисту моральності громадян, яка здійснюється з дотриманням вимог чинного законодавства, у тому числі спеціально прийнятих нормативно-правових актів різного рівня;

- окремого Закону про захист моральності немає, але правову основу протидії злочинам проти моральності становлять Конституція України, деякі закони та інші нормативно-правові акти.

До їх переліку, насамперед, слід віднести КК України, закони України «Про захист суспільної моралі» та «Про протидію торгівлі людьми»;

- згідно із Законом України «Про захист суспільної моралі», порушення норм законодавства України про захист суспільної моралі, умов обігу продукції, порядку проведення видовищних заходів сексуального характеру та розповсюдження продукції, що містить елементи порнографії, тягне за собою, у тому числі, кримінальну відповідальність. Однак КК України не визначає окремого злочину чи злочинів проти суспільної моралі, натомість його розділ XII Особливої частини передбачає злочини проти громадського порядку та моральності.

Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення національного законодавства України у сфері протидії злочинам проти суспільної моралі, підвищення рівня обізнаності щодо особливостей правового забезпечення протидії цим злочинам зацікавленими суб'єктами, а також під час здійснення подальших наукових розробок у межах зазначеної проблематики.

Список бібліографічних посилань

1. Боровицький Д. І. Міжнародний досвід протидії злочинам у сфері суспільної моралі за участю дітей. *Форум права – Forum prava*. 2012. №1. С. 122–127. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2012_1_20 (дата звернення: 22.10.2018).

2. Кримінальне право України: Особлива частина : підруч. для студентів ВНЗ / М. І. Бажанов, В. Я. Тацій, В. В. Статне, І. О. Зінченко та ін. ; за ред. проф. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. Київ : Юрінком Інтер; Харків : Право, 2001. 544 с.

3. Кримінальне право України : Особлива частина : підручник / Г. В. Андрусів, П. П. Андрушко, С. Я. Лихова та ін. ; за ред. П. С. Матишевського, С. С. Японка, П. П. Андрушка. Київ : Юрінком Інтер, 1999. 673 с.

4. Бандурка І. О. Кримінально-правова характеристика починів проти моральності у сфері статевих стосунків : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Запоріжжя, 2010. 22 с.

Одержано 31.10.2018